

Schaken op de basisschool

Werkboek 1, les 6: Veilige zetten (3) - gedekt

Extra spullen

-

Voor de trainer

We behandelen het thema veilig in 3 lessen.

- Les 4: introductie veilige zetten / zet je eigen stuk op een veilig veld
- Les 5: sla een ongedekt stuk
- Les 6: een gedekt stuk staat ook veilig

In deze 3^e les over *veilig* leren we de kinderen wat *gedekt* is en dat een gedekt stuk, dat wordt aangevallen, toch veilig staat. Dus vanaf deze les betekent een veilig zet:

1. Een zet naar veld waar je niet kunt worden geslagen.
2. Een zet naar een veld waar het stuk gedekt staat.

Voorlopig laten we het hierbij.

Vaak weten kinderen al (min of meer) wat gedekt is, maar hebben ze nog nooit van de begrippen *gedekt* of *dekken* gehoord. Het is daarom goed om deze begrippen uit te leggen en ook duidelijk te maken wat het belang is van dekken.

We hebben het in deze les nog niet expliciet over het verdedigen van een stuk door *dekken*, als dat stuk wordt aangevallen. Verdedigen door dekken is een doelgerichte actie, gebaseerd op het zien van een dreiging: de tegenstander doet een zet en daardoor dreigt de tegenstander een stuk van mij te slaan.

Op dit moment in de schaakopleiding van deze jonge kinderen, mag je nog niet verwachten dat ze dreigingen van de tegenstander zien. Kinderen worstelen nog met de loop van de stukken en ze zijn vooral met de eigen plannetjes bezig. Het is al mooi als ze zien, dat het stuk dat ze willen zetten, veilig staat op het beoogde veld omdat het gedekt staat.

Omdat we nog niet naar de waarde van de stukken (les 8) hebben gekeken, behandelen we alleen voorbeelden met een gelijke ruil. We maken het niet moeilijker dan nodig is.

0-5 Opening

Open gezamenlijk met een schaakvraag.

Indien nodig refereer je aan de afspraken.

Vraag ook of ze de oefeningen voor thuis hebben gedaan. Ging het goed? Vond je het leuk?

5-15 Herhaling veilige zetten en instructie gedekt

V: Wie kan er een stelling op het bord zetten waarin wit een veilige zet doet?

Waarschijnlijk zetten ze een stelling op het bord, waarin wit een zet doet naar een veld waar het stuk niet wordt aangevallen.

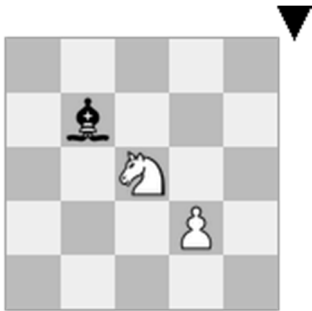
V: Wat is een veilige zet?

A: Een veilige zet is een zet die geen stuk (ook geen pionnen) verliest. Zorg dat als je een zet doet, jouw stuk niet kan worden geslagen. Zet je stuk dus op een veilig veld.

V: Waarom is het belangrijk om veilige zetten te spelen?

A: Omdat dan de tegenstander jouw stukken niet kan slaan.

Soms kan de tegenstander jouw stuk slaan, maar staat dat stuk toch veilig. Bijvoorbeeld in deze stelling:

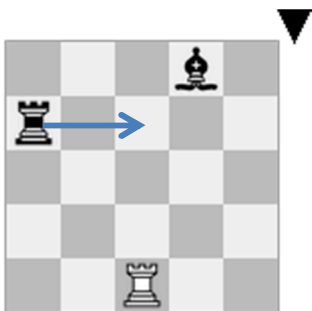

Zwart aan zet

V: Staat het witte Paard veilig?

A: Zwart kan het Paard slaan. Maar wit kan daarna de Loper slaan met zijn pion. Beide spelers winnen een stuk. Dit noemen we *ruilen*.

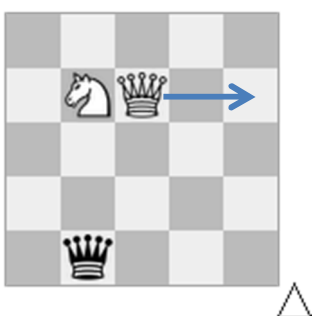
Het witte Paard staat *gedekt* door de witte pion. De witte pion *helpt* het witte Paard. Het Paard staat daarom toch veilig.

Zwart aan zet

V: Zwart wil Tc4 spelen. Is dat een veilige zet?

A: Na Tc4 kan wit de Toren slaan. Maar de zwarte Loper dekt (helpt) de zwarte Toren en kan daarna de witte Toren slaan. De zwarte Toren staat dus veilig op c4.

V: Wit wil De4 spelen. Is dat een veilige zet?

A: Na De4 kan zwart de Dame slaan. Misschien had wit gedacht dat hij daarna met het Paard

de Dame terug kon slaan. Maar helaas. Wit heeft niet goed gekeken. De witte Dame staat op e4 niet gedekt en dus niet veilig.

15-30 Werkboek: oefenen met veilige zetten en gedekt

Vandaag maken we de volgende opdrachten:

- Les 6: opdrachten 1, 2 en 3.

De toelichting op de opdrachten staat aan het einde van deze les.

Is er te weinig tijd om in de les alle opdrachten af te ronden, dan kunnen ze die thuis afmaken.

30-55 Spelletjes

Laat de kinderen 1 tegen 1 minstens twee van de volgende spelletjes spelen.

Spel 11: De snoepende Dames

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-11-de-snoepende-dames/>

Spel 29: Spookschaak

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-029-spookschaak/>

2 kinderen spelen een echte schaakpartij. Het enige verschil is dat als je aan zet bent, je een ongedekt stuk van de tegenstander zomaar van het bord mag pakken. Dat heet spoken; er waart een spook boven het bord dat ongedekte stukken van het bord jaagt.

Het verwijderen van een ongedekt stuk geldt als een zet. Je kunt dus kiezen: je doet een normale zet of je verwijdert het ongedekt stuk.

Staat een stuk nog in de beginstelling (de ongedekte Torens!), dan mag je dat niet spoken. Pas als een Toren een keer heeft gezet, mag je de Toren spoken. De Koning mag je de hele partij niet spoken.

Je wint als je de Koning slaat (tot en met les 14) of mat zet (vanaf les 15).

Spel 19: De wolf en de 8 geitjes

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-19-de-wolf-en-de-8-geitjes/>

Spel 22: Pacman

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-022-pacman/>

Spel 24: Veilig inplaatsen

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-024-veilig-inplaatsen/>

Spel 30: Paardenrace

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-030-paardenrace/>

Spel 42: Als eerste bij de schat

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-042-als-eerste-bij-de-schat/> Probeer het eens als *levend* schaakspel (zie de database).

Spel 43: Vang de Dame

<http://schakenopdebasisschool.nl/schaakspelletjes/spel-043-vang-de-dame/>

Probeer het eens als *levend* schaakspel (zie de database).

55-60 Opruimen, samenvatting, opdrachten voor thuis en afsluiten

Gezamenlijk opruimen

Samenvatting

Oefeningen voor thuis (optioneel):

- Afmaken Les 6: opdrachten 1, 2, 3.

- Maken Les 6: opdracht 4 (uitleggen!) en 5
- Speel de spelletjes die we ook in de les hebben gedaan.

Benadruk dat ze volgende week het werkboek weer moeten meenemen.

Toelichting opdrachten werkboek

Opdracht 6.1: Staat het stuk gedekt.

Deze opdracht toetst of de kinderen begrijpen wat *gedekt* is. Ze hoeven zelf geen zet te doen, alleen maar aan te geven of het omcirkelde stuk gedekt of niet gedekt staat.

Vraag bij fouten of ze kunnen uitleggen wat *gedekt* is en check of ze het *dekkende* stuk hebben gezien. Nog steeds kan vooral de loop van de pion problemen opleveren.

Opdracht 6.2: Sla een ongedekt stuk.

De kinderen moeten nu zelf beoordelen welk stuk ongedekt staat. Ook moeten ze zien dat ze dat stuk veilig kunnen slaan.

Opdracht 6.3: Is deze zet veilig?

De kinderen moeten nu zelf beoordelen of de aangegeven zet een veilige zet is. Dat kan zijn omdat het stuk na de zet niet geslagen kan worden of omdat het stuk daar gedekt staat.

Opgave 6 is een voorbeeld van een gedekte Dame die toch niet veilig staat. Veel kinderen zullen dat intuïtief aanvoelen, ook al hebben we de waarde van de stukken nog niet behandeld.

Opdracht 6.4: Bedenk zelf een stelling met een gedekt stuk, dat veilig is voor de witte Dame.

Een uitdagende puzzelopdracht voor de snellere kinderen. Met de twee stukken naast het bord moeten ze een stelling verzinnen waarbij 1. De witte Dame een zwart stuk aanvalt, en 2. waarbij dat aangevallen stuk veilig staat omdat het wordt gedekt door het tweede stuk.

Ze kunnen de oplossing aangeven door de letters van de stukken in het diagram te schrijven. Zo oefenen ze ook met de letters van de stukken.

Er zijn meerdere oplossingen. 1 oplossing is voldoende.

Opdracht 6.5: Sla een ongedekt stuk.

Als opdracht 6.2, maar nu met grote diagrammen.